

LEXNOVA NYHETER

HD prövar mål om skadestånd för förgiftat dricksvatten

Publicerad

03 MAY 2023

De Ronnebybor som först ansågs ha rätt till skadestånd för att de utsatts för PFAS-exponering genom dricksvattnet och förlorade i hovrätten får nu en ny chans i Högsta domstolen. HD utgår i prövningen från förhöjda halter av PFAS-ämnen i klagandenas kroppar och förhöjd risk att drabbas av negativa hälsoeffekter och sjukdomar.

165 personer yrkade i Blekinge tingsrätt att ett kommunalt vattenbolag i Ronneby kommun skulle kompensera dem för de personskador de drabbats av i form av förhöjda halter perfluorerade alkylsubstanser, PFAS, i blodet.

I december 2013 upptäckte man att PFAS-halterna berodde på dricksvattnet som boende i Kallinge och delar av Ronneby fick från Brantaforsverket. Föroreningarna visade sig komma från en brandövningsplats där PFAS-ämnen från brandskum hade spritt sig till grundvattnet och ut till dricksvattnet. Efter att blodprov tagits från 3 700 personer boende i Ronneby visade det sig att halterna av PFAS hos de som var anslutna till vattenverket var bland de högsta som uppmätts i världen.

Enligt ett sakkunnigutlåtande från en toxikolog finns det kopplingar mellan negativa hälsoeffekter och exponering för PFAS. Bland annat rör det sig om förhöjda kolesterolvärden, ökad risk för vissa typer av cancer och försämrat immunsystem för barn.

Blekinge tingsrätt framhöll att förgiftning i sig inte utgör en personskada på det sätt som avses i produktansvarslagen och att det är svårt att bevisa att en viss exponering har lett till att exakt en viss person har fått in viss sjukdom när det gäller långtidseffekter. Att det finns styrkta medicinska samband mellan hög förekomst av PFAS och de negativa hälsoeffekter som framgår i sakkunnigutlåtandet stod dock klart.

Kärandena hade alltså på grund av PFAS-halterna drabbats av personskada i form av varaktig förändring och försämring av sina kroppar. Detta har medfört en nedsatt förmåga att kompensera för ytterligare

stress och har även inneburit en ökat mottaglighet för skadliga effekter av annan miljöpåverkan. Kärändenas kroppar och kroppsfunktioner är alltså sämre i jämförelse med vad de hade varit om de inte druckit det förorenade dricksvattnet.

Det kommunala vattenbolaget ansågs därför ansvarigt för att kompensera kärändena.

Däremot var inte bolaget ansvarigt för personskada i form av oro, ångest och andra psykiska besvär som kärändena drabbats av till följd av föroreningarna.

Hovrätten över Skåne och Blekinge konstaterade inledningsvis att epidemiologiska studier ger starkt stöd för samband mellan exponering av PFAS-ämnen och vissa sjukdomar och negativa hälsoeffekter.

Vad som ska förstås med personskada har utvecklats i 1975 års proposition om ändring i skadeståndslagen. En fysisk personskada beskrivs där som den fysiska defekt hos den skadelidande som utgör en direkt följd av skadehandlingen. Defekten kan utgöra en mekaniskt framkallad direkt skada på den kroppsliga organismen (en krossad fot, köttår, inre blödningar etc.). Den kan också bestå i en sådan skada som har framkallats genom förgiftning, strålning eller dylikt (förstörda vävnader, inre sjukdomstillstånd etc.). (Se prop. 1975:12 s. 20).

När det gäller frågan om förgiftning i sig utgör personskada noterade hovrätten att det finns förarbetsuttalanden i frågan som kan uppfattas som motsägelsefulla. I förarbeten till skadeståndslagen har uttryckts dels att förgiftning genom förtäring otvivelaktigt är att hänföra till personskada (se prop. 1972:5 s. 576), dels att personskada kan bestå i en sådan skada som har framkallats genom förgiftning (se prop. 1975:12 s. 20).

Eftersom fysisk personskada enligt förarbetsuttalandena och doktrin ska som en konstaterbar effekt av en skadegörande handling framstår det, enligt hovrätten, som en rimlig utgångspunkt att det också för fysisk personskada, i likhet med vad som krävs för psykisk personskada, kan uppställas ett krav på att skadan är medicinskt påvisbar (jfr. Håkan Andersson, Ersättningsproblem i skadeståndsrätten, 2017, s. 442 f.).

I likhet med tingsrätten ansåg hovrätten att de mycket höga halter av PFAS-ämnen som uppmätts i motparternas blod får anses utgöra en förändring av deras kroppar. När det gäller frågan om förändringen inneburit en försämring av respektive motparts kropp samt dess och organens funktion gör hovrätten följande bedömning: De aktuella personerna har genom dricksvattnet exponerats för höga halter av PFAS. Det är således visat att var och en av dem löper en - sett i förhållande till personer som inte utsatts för motsvarande exponering - förhöjd risk att drabbas av sådana negativa hälsoeffekter och sjukdomar som är associerade med PFAS-exponering. En förhöjd risk att drabbas av framtida personskada är dock inte en medicinskt påvisbar effekt och utgör inte en personskada i sig (jfr. prop. 2000/01:68 s. 69).

Uttalande, från en toxikolog som de drabbade åberopade kan, enligt hovrätten, inte tas till intäkt för att samtliga individer i en exponerad population kommer att drabbas av försämrade kroppsfunktioner. Inte heller den övriga utredningen om PFAS inverkan på exponerade grupper ger stöd för slutsatsen att det hos samtliga exponerade personer har uppstått en fysiskt konstaterbar försämring som innebär en personskada. Någon utredning om den inverkan som PFAS-exponeringen har haft på de enskilda motparterna hade inte lagts fram i målet.

Till skillnad från tingsrätten fann hovrätten därför inte visat att den förändring som består i förekomst av PFAS i motparternas kroppar utgör en personskada beträffande någon av dem. Inte heller ansågs det

visat att någon av motparterna orsakats personskada i form av fysisk försämring av kroppen.

De aktuella personerna hade även gjort gällande att förhöjda halter PFAS i blodet innebär en förgiftning och att den i sig utgör en personskada. I 1972 års proposition med förslag till ny skadeståndslag uttalades visserligen att förgiftning genom förtäring eller inandning av giftiga ämnen, liksom så kallade strålningsskador orsakade genom bestrålning från radioaktiva substanser, otvivelaktigt är att hänföra till personskada (prop. 1972:5 s. 576). Sett för sig kan uttalandet uppfattas som att lagstiftarens mening var att redan ett intag av ett ämne med giftverkan kan vara att betrakta som en personskada. I ljuset av att det i såväl tidigare som senare lagförarbeten talas om skador framkallade genom förgiftning får det emellertid anses finnas starkt stöd för uppfattningen att lagstiftaren avsett att det är effekten av förtäring eller inandning av giftiga ämnen som utgör personskada (se t.ex. SOU 1964:31 s. 80 f, prop. 1975:12 s. 20, SOU 1995:33 s. 61 och SOU 2009:96 s. 125).

En sådan innebörd är också, menade hovrätten, väl förenlig med den språkliga betydelsen av förgiftning som en skadlig inverkan av gift eller gifter på en organism (se till exempel Svenska Akademiens ordbok). Hovrätten ansåg därför att enbart förekomsten av förhöjda halter PFAS i blodet inte utgör en personskada. Att överförd hivinfektion ansetts utgöra personskada föranleder inte någon annan bedömning, eftersom infektionen i sig utgör en sjukdom (se bilaga 1 till smittskyddslagen [2004:168]).

Sammantaget fann hovrätten därmed inte visat att någon av motparterna lidit ersättningsgill personskada. Deras talan i huvudsaken skulle ogillas.

Nu har Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd i målet. Högsta domstolen gör sin prövning med utgångspunkt i hovrättens bedömning

- att det uppmänts förhöjda halter av PFAS-ämnen i klagandenas kroppar till följd av att det dricksvatten som motparten levererat till dem innehöll höga halter av PFAS-ämnen, samt
- att var och en av klagandena på grund av detta löper en - sett i förhållande till personer som inte utsatts för motsvarande exponering - förhöjd risk att drabbas av sådana negativa hälsoeffekter och sjukdomar som är associerade med PFAS-exponering.

Mikael Kindbom

Domstol: Högsta domstolen

Avgörandedatum: 2023-05-03

Saken: Fastställelse av skadeståndsskyldighet

Målnummer: T 486-23

Rättsområden: [Skadeståndsrätt](#), [VA](#), [Föreningar, avfall och miljöskador](#)

LEXNOVA NYHETER

Juridisk nyhetsbevakning och rättsdatabas

Blendow Lexnova är Sveriges mest omfattande juridiska nyhetstjänst. Vår bevakning innefattar rättsfall, lagstiftning och förarbeten inom samtliga rättsområden. Genom skräddarsydda bevakningsprofiler säkerställer du kontinuerlig uppdatering av rätt information och slipper nyhetsflöden som inte berör dig.

Läs mer på lexnova.se/nyheter